

2026-01-15

Finansdepartementet

Fi2025/02074

fi.remissvar@regeringskansliet.seoliver.sparrings@regeringskansliet.se

Politiska Avdelningen

Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO):s Remissyttrande över Sänkt alkoholskatt för alkoholvaror från oberoende småproducenter (Fi2025/02074)

1 Om Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO)

Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO) är Sveriges största sociala rörelse för att fler ska leva ett liv fritt från alkohol och andra droger. Tillsammans med våra barn- och ungdomsverksamheter har vi 35 000 medlemmar engagerade i lokalföreningar över hela landet. Genom våra verksamheter och vårt påverkansarbete vill vi minska skadorna av alkohol och droger och inspirera till en drogfri livsstil.

Under 2025 har IOGT-NTO, Ungdomens Nykterhetsförbund (UNF) och Junis gått samman och bildat organisationen Movendi Sverige.

2 Sammanfattning av remissvar

Movendi Sverige **avstyrker** Finansdepartementets promemoria ”Sänkt alkoholskatt för alkoholvaror från oberoende småproducenter”. Enligt den samlade forskningen och WHO är skatteinstrumentet den mest effektiva åtgärden för att minska alkoholrelaterade skador i samhället. En sänkt alkoholskatt går i motsatt riktning mot det alkoholpolitiska målet att minska skadorna av alkohol och strider mot principen som Sverige länge haft med alkoholpolitiken, att bedriva en folkhälsodrivna alkoholpolitik.

Vi vill särskilt betona

- Att införandet av ytterligare differentierade alkoholskatter skapar ett undantagssystem som urholkar alkoholskattens styrande funktion och bidrar till en normalisering av alkoholen som vara. Med ett ökat undantagssystem blir det betydligt svårare att planera och modulera med alkoholskatten som instrument.
- Även en på kort sikt ”begränsad” offentligfinansiell negativ effekt (cirka 10–20 miljoner kronor mindre per år enligt promemorians beräkningar) innebär betydande resurser som i stället hade kunnat användas till att förebygga ANDTS¹-relaterade skador, vilket är ett budgetutrymme som minskat under lång tid.

¹ Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak och Spel om pengar

Förslaget bör ses i ljuset av andra nyligen genomförda reformer från regeringen, exempelvis sänkt skatt för öl från småbryggerier och införandet av gårdsförsäljning, som sammantaget markerar en förflyttning av regeringen från alkoholpolitikens syfte vilket är att skydda människor från alkoholens skadeverkningar och värna vår folkhälsa.

- Att EU-rätten inte på något sätt beordrar Sverige att införa differentierad alkoholskatt.

Mot den bakgrunden anser Movendi Sverige att förslaget om sänkt alkoholskatt för alkoholvaror från oberoende småproducenter bör avstyrkas i sin helhet.

3 Alkoholpolitikens syfte är att stärka folkhälsan

Alkohol är en av de ledande orsakerna till sjukdom och tidig död i Sverige. Den bidrar till ökade cancerfall, hjärt- och kärlsjukdomar, psykisk ohälsa, olyckor, våld, kriminalitet och arbetslivsproblem. Hundratusentals barn växer upp i familjer där en vuxens alkoholkonsumtion påverkar deras vardag negativt.² Likaså bidrar alkoholpolitiken till att fler får möjligheten att må bra, att fler barn får en trygg uppväxt och att färre drabbas av cancer. Det är därför Sverige haft, och utvecklat, sin alkoholpolitik till att vara en av de främsta i världen.

De huvudsakliga verktygen är:

- Prispolitik (alkoholskatt och minimipriser³)
- Begränsad tillgänglighet (bland annat via Systembolagets detaljhandelsmonopol)
- Restriktiv marknadsföring

Skatteinstrumentet är här en nyckelkomponent. En sammanhållen och hög alkoholskatt gör alkohol dyrare och därmed mindre attraktiv, särskilt för de grupper där skadorna är som störst. När skatten differentieras, sänks eller urholkas minskar också dess effekt.

4 Alkoholskatt är det mest effektiva verktyget att förebygga alkoholens skadeverkningar

Den internationella forskningen är entydig i fråga om sambandet mellan pris, tillgänglighet och konsumtion.

- Högre pris → lägre konsumtion → färre skador.
- Lägre pris → högre konsumtion → fler skador.

WHO Europa menar att höjningar av alkoholskatten i alla Europaländer skulle rädda 120 000 liv årligen, vidare har forskning från OECD⁴ visat att en höjning av alkoholskatten med 1 kr kan besparar staten upp till 370 kr i samhällskostnader genom minskat produktionsbortfall och

² CAN (2019), Hur många barn växer upp med föräldrar som har alkoholproblem? Resultat från en systematisk litteraturoversikt, Mats Ramstedt (Red.), Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

³ [About Minimum Pricing Policies | Alcohol Use | CDC](https://www.who.int/europe/news/item/26-07-2023-no-place-for-cheap-alcohol--scotland-s-minimum-unit-pricing-policy-is-protecting-lives) samt WHO om minimipriser: <https://www.who.int/europe/news/item/26-07-2023-no-place-for-cheap-alcohol--scotland-s-minimum-unit-pricing-policy-is-protecting-lives>

⁴ OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling)

minskade sjukhuskostnader.⁵ Detta är också något som har prövats i Litauen, där det finns ett samband mellan investeringen i skatt på motsvarande 1 krona ger 420 kr tillbaka, ett så kallat Return-on-investment upplägg på 1:420.⁶

Svensk forskning och erfarenhet bekräftar detta: när alkoholpriset sjunker stiger konsumtionen över tid, och de alkoholrelaterade skadorna ökar. När priset stiger sker det motsatta. Detta gäller även relativt små prisförändringar och även när åtgärder initialt riktar sig mot en begränsad del av marknaden.

Mot denna bakgrund är det problematiskt att promemorian uttryckligen medger att sänkt skatt ”skapar ett utrymme för leverantören att sänka priset”, samtidigt som man ändå drar slutsatsen att effekten på totalkonsumtionen och folkhälsan kan hållas ”mycket liten”. Det finns inget folkhälsoskäl att avsiktligt försvaga ett effektivt styrmedel utan snarare tvärtom, att styrka dessa.

Även befolkningen ser de positiva effekterna av alkoholskatten och den senaste undersökningen av SOM-institutet visade den allmänna opinionen i Sverige är för en höjd alkoholskatt. Detta både utifrån sin egen konsumtion samt den positiva påverkan alkoholskatten har på samhället. Det är få personer som tror att en skattesänkning skulle generera i positiva effekter för samhället, näringslivet eller livskvalitén på hemorten.⁷

5 Synpunkter på promemorians bedömningar

5.1 ”Liten” marknadsandel – men tydlig politisk signal

Promemorian motiverar skattenedsättningen med att drycker från oberoende småproducenter står för en liten andel av den totala alkoholförsäljningen och ofta befinner sig i ett högre prissegment. Därför bedöms effekten på totalkonsumtionen vara begränsad.

Movendi Sverige vill framhålla att:

- Även små ökningar i konsumtion kan ge mätbara effekter på skador när de ackumuleras över tid.
- Delar av de produkter som omfattas (exempelvis cider, vissa vinprodukter och andra jästa drycker) är särskilt attraktiva bland unga vuxna och vissa riskgrupper. Här kan även begränsade prisförändringar ha betydelse för konsumtionen på kort och lång sikt.
- Den normativa signalen av upprepade skattesänkningar på alkohol, särskilt när de motiveras av näringspolitiska skäl är i sig problematisk. Den bidrar till att alkohol framstår som en vara vilken som helst, i stället för som en produkt som kräver särskild reglering.

⁵ OECD (2021), Preventing Harmful Alcohol Use, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris

⁶ Rehm, Jürgen, Pol Rovira, Ahmed S. Hassan, Claire de Oliveira, Shannon Lange, Mark J. Thompson, Ilona Tamutienė, Vaida Liutkutė-Gumarov, Lukas Galkus, and Mindaugas Štelemėkas. “A return on investment analysis for the 2017 increase in alcohol excise taxation in Lithuania.” *Addiction* 120, no. 10 (2025): 2094–2104. <https://doi.org/10.1111/add.70083>

⁷ Karlsson, David, Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (2024). Alkoholskatten som styrmedel. I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand & Anders Carlander (Red.), *Inferno*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Argumentet att ”marknadsandelen är liten” kan heller inte användas konsekvent om även andra delar av alkoholpolitiken samtidigt försvagas (till exempel genom gårdsförsäljning, en växande e-handel och lättnader i kraven på serveringstillstånd). Regeringen har under de senaste åren infört flera sådana förändringar, där varje förändring har i sig föranletts av en isolerad konsekvensanalys, som inte tagit hänsyn till alla andra pågående förändringar. Genom att inte genomföra en övergripande konsekvensanalys på hela området och alla de reformer som har drivits igenom, utan att översiktligt analysera konsekvenserna, blir risken högre att stora problem kommer att uppstå. Summan av flera ”små” avsteg riskerar att bli ett stort problem och takten de genomförs på försvårar en statistik säker möjlighet att bedöma orsakssamband i eventuellt förändrade konsumtionsmönster framöver.

5.2 Offentligfinansiella effekter och prioritering av resurser

Promemorian beräknar de offentligfinansiella effekterna till cirka 20 miljoner kronor per år vid full varaktig effekt. Även om detta belopp i statsbudgetsammanhang kan beskrivas som begränsat, motsvarar det:

- Betydande resurser till lokalt och regionalt förebyggande ANDTS-arbete.
- Förstärkningar av vård och behandling för personer med alkoholberoende.
- Utökat stöd till barn och familjer som drabbas av någon vuxens alkoholkonsumtion.

Att i detta läge välja att minska skatteintäkterna från en produkt som orsakar omfattande skador som våld i samhället, i stället för att stärka arbetet med att förebygga dessa skador, är en felaktig politisk prioritering.

Vi vill understryka att varje krona i utebliven alkoholskatt måste vägas mot de mycket stora samhällskostnader som alkoholen redan i dag orsakar i form av sjukvård, produktionsbortfall, rättsväsende, socialtjänst och mänskligt lidande. Redan 2017 uppskattades dessa kostnader uppgå till över 103 miljarder kronor, vilket motsvarar mer än 2,25% av Sveriges BNP⁸, vilket är en stor offentligfinansiell effekt.⁹

5.3 Differentierad skatt skapar ett lapptäcke av undantag

Den nu föreslagna reformen bygger vidare på redan genomförd skattenedsättning för öl från oberoende småbryggerier. Tillsammans innebär reformerna ett system med differentierad alkoholskatt på basis av producentstorlek och dryckeskategori.

Vi ser flera problem med detta:

- Det försvagar principen om likabehandling av alkoholhaltiga produkter utifrån deras risk, inte utifrån producentens storlek.
- Det öppnar för ett växande system av särintressebaserade undantag, där olika branscher kan argumentera för att just deras produkt borde gynnas.
- Det försvårar framtida nödvändiga höjningar av alkoholskatten, eftersom varje höjning då kan behöva hantera ett komplext system av undantag och särlösningar.

⁸ Beräknat på BNP utifrån SCB, att det uppgår till 4 575 miljarder kronor.

⁹ Ramboll, 2019, Alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser – en beskrivande samhällsekonomisk studie. <https://www.omsystembolaget.se/globalassets/pdf/alkoholproblematik/ramboll---resultatrapport---alkoholens-samhallskonsekvenser---uppdaterad-oktober-2020.pdf>

Sammantaget riskerar detta att förvandla alkoholskatten från ett enkelt och kraftfullt folkhälsopolitiskt styrmedel till ett lapptäcke av olika nivåer och undantag, där folkhälsan successivt får stå tillbaka.

5.4 EU-rätten medger – men kräver inte – skattenedsättning

Promemorian hänvisar till EU:s alkoholskattedirektiv, som möjliggör nedsatt skatt för mindre producenter upp till vissa volymgränser. Det är korrekt att EU-rätten ger den möjligheten, men det är lika viktigt att betona att:

- Direktivet inte ålägger Sverige att införa en sådan differentiering.
- Medlemsstaterna har fullt utrymme att låta bli, om man bedömer att differentieringen strider mot folkhälsomål eller andra nationella intressen.

Att EU "tillåter" en åtgärd är inte ett tillräckligt skäl för att genomföra den. Sverige bör även i fortsättningen använda sitt nationella handlingsutrymme för att föra en alkoholpolitik i linje med WHO:s rekommendationer och våra egna folkhälsomål.

6 Förslaget i ett bredare alkoholpolitiskt sammanhang

Förslaget om sänkt alkoholskatt för fler kategorier av alkoholvaror måste ses i ljuset av andra pågående reformer. Under senare år har vi sett:

- Förslag om gårdsförsäljning av alkohol, där tillverkare samtidigt skulle få sälja direkt till konsumenter.
- Genomförd skattenedsättning för öl från oberoende småbryggerier.
- Ökande marknadstryck för ökad exponering och marknadsföring av alkoholprodukter, inklusive via digitala kanaler.
- Matkravet?

Tillsammans pekar dessa reformer i samma riktning: från en restriktiv, folkhälsobaserad alkoholpolitik mot en politik där näringspolitiska intressen ges allt större vikt.

Movendi Sverige ser med stor oro på denna utveckling. Sverige har byggt upp en internationellt uppmärksammat och framgångsrik alkoholpolitik, som bidragit till relativt låg konsumtion och jämförelsevis färre skador. Små steg bort från denna politik kan på kort sikt uppfattas som marginella, men sammantaget riskerar de att leda till:

- Ökad alkoholkonsumtion.
- Fler alkoholrelaterade sjukdomar, olyckor och dödsfall.
- Fler barn som växer upp i otrygghet på grund av vuxnas alkoholbruk.

Det är vår bestämda uppfattning att Sverige bör värna och vidareutveckla sin effektiva/folkhälsa främjande alkoholpolitik inte montera ned den steg för steg.

7 Avslutande synpunkter

Movendi Sverige delar inte promemorians bedömning att effekten på folkhälsan kan hållas ”mycket liten” med ”rätt utformning” av skattedifferentieringen. Erfarenhet och forskning visar att varje medveten sänkning av priset på alkohol bidrar till ökad konsumtion och ökade skador, om än ibland gradvis och på längre sikt.

Vi vill därför sammanfattningsvis understryka att:

1. **Förslaget strider mot alkoholpolitikens folkhälsomål** genom att försvaga det de mest effektiva styrmedlen, alkoholskatten.
2. **Differentierad skatt på alkohol** skapar ett komplicerat undantagssystem där producenters ekonomiska intressen väger tyngre än folkhälsan.
3. **Offentligfinansiella överväganden** talar emot reformen. Även relativt små intäktsbortfall från alkoholskatten motsvarar betydande resurser som behövs för att förebygga och åtgärda alkoholskador.
4. **Sverige är inte skyldigt enligt EU-rätten** att införa skattenedsättning för små producenter, utan kan med full rätt avstå av folkhälsoskäl.

Mot bakgrund av ovanstående avstyrker Movendi Sverige förslaget om sänkt alkoholskatt för alkoholvaror från oberoende småproducenter.

I arbetet med remissvar har förbundsordförande Kristina Sperkova fattat beslutet. Politisk sekreterare Ponthus Jessmor har varit föredragande. I den slutläggande handläggningen har även Politisk chef Emil Jusslin deltagit.

Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO)
Stockholm 2026-01-15

Kristina Sperkova
Förbundsordförande